

HATAY'DA TARIMSAL ÜRETİMDE ONARICI DÖNÜŞÜM PROJESİ

2023-2025

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

TARIMSAL ÜRETİMDE ONARICI DÖNÜŞÜM PROJESİ

3. Çeyrek Dönem Raporu Ocak-Mayıs 2025

- Proje Özeti -

Deprem sonrası Hatay’da doğa dostu, sürdürülebilir üretime geçmeye niyet eden üreticilerin, verdiğimiz eğitimler, danışmanlıklar, malzeme ve pazarlama destekleri yoluyla agroekolojik üretime geçmelerini amaçladığımız “Tarımsal Üretimde Onarıcı Dönüşüm” projemizin üçüncü altı ayını geride bıraktık.

Projeyle; agroekolojik üretime geçen öncü çiftçiler sayesinde sağlıklı ürün üretiminin yaygınlaşmasını, temiz toprak, temiz su varlığının ve biyoçeşitliliğin korunmasını, deprem sonrası satış kanalları yok olan üreticilere pazarlama desteği verilmesini ve üreticilerin refahının artırılmasını, dolayısıyla hem ekolojik hem de ekonomik anlamda dirençli örnekler oluşturmayı hedefliyoruz.

Hatay’da Tarımsal Üretimde Onarıcı Dönüşüm Projesi’ne Aralık 2023’te başladık. Kasım 2025’e tarihine kadar yürüteceğimiz projeyle; Hatay’ın farklı ilçelerindeki çiftçilere hem agroekolojik tarım yöntem ve teknikleri, toprak ve su yönetimi konularında eğitim ve danışmanlık hem de pazarlama desteği vererek, tarımsal üretimin bütün halkalarında etkili olacak bütüncül bir onarım modeli oluşturmayı hedefledik.

Projede çiftçilere yönelik tarımsal üretim ve eğitim faaliyetleri Türkiye İş Bankası A.Ş.’nin sponsorluğu ile gerçekleşiyor. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği üyesi İzel Levi Coşkun, anonim bir destekçi ve BÜNSA Döküm A.Ş.’nin de desteklediği projede, proje ekibinin ulaşımı ise Ayvens sponsorluğunda gerçekleşiyor. Projenin etki ölçme ve değerlendirme araştırması ise ZENNA Kurumsal Marka Yönetim Araştırmaları ve Danışmanlığı’nın desteğiyle yapılıyor.

Üçüncü Çeyrek Özeti

Ocak - Haziran 2025 dönemini kapsayan projenin üçüncü çeyreğinde;

- Projenin ilk dönem narenciye üreticilerine pazarlama desteğimiz devam etti, Ocak-Mayıs döneminde yetişen narenciye ürünlerine pestisit analizi yapıldı,
- Onarıcı ve sürdürülebilir üretim yöntem ve teknikleri konularında eğitim ve danışmanlık verdik. İlk sene eğitim programımıza dahil olmayan, ancak ihtiyaçlar doğrultusunda programa sonradan eklediğimiz eğitimlere ilk dönem çiftçilerini de davet ettik,
- Üçüncü çeyrekte düzenlediğimiz eğitimler şöyle oldu: Nar ve Narenciye Yetiştiricilik Eğitimi, Örgütlenme Eğitimi, Tarım Finansmanı Eğitimi, Tıbbi ve Aromatik Yetiştiricilik Eğitimi, Gıda İşleme ve Dijital Pazarlama Eğitimi.
- Farklı ürün grupları için, çiftçiden çiftçiye bilgi ve deneyim paylaşımı toplantıları düzenledik,
- Çiftçilerden gelen talep ve ihtiyaç doğrultusunda, organik tarım sertifikasyon süreci ile ilgili bir bilgilendirme toplantısı düzenledik,
- Çeşitli gübre, bitki besleme ve tarımsal üretimde ihtiyaç duyulan ekipman ve malzeme desteklerinde bulunduk,
- Hastalık ve zararlılarla doğa dostu mücadele yöntemlerine yönelik kitapçıkları katılımcı çiftçilerin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda güncelleyerek, bastırıp dağıtımını yaptık,
- Danışmanlık ve gözlem amaçları ile arazi ziyaretlerinde bulunduk,
- Proje katılımcısı çiftçilerin arazilerinden toprak numuneleri alarak biyolojik ve kimyasal toprak analizleri yaptırdık,
- Proje katılımcısı çiftçiler arasında kompost yapanların kompostlarından numuneler alarak toprak uzmanımıza analize gönderdik,
- Projenin faaliyetlerine yönelik prodüksiyon ekibiyle video çekimleri yapıyoruz.
- Projede örnek çiftçi olabilecek ve çevresine liderlik edebilecek 3 çiftçimizin Türkiye 2. Agroekoloji Çalıştayı'na katılımını sağladık. Söz konusu çiftçilerden ikisinin sunum yaptığı çalıştayda, Hataylı çiftçilerin iyi örnek olarak çalıştay vb. ortamlarda projeyi ve deneyimlerini başka çiftçilere aktarabilmesi önemli bir ilerleme oldu.
- Buğday Derneği'nin yürüttüğü İklim Dostu Çiftlikler Projesi kapsamında İzmir'de, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, İzmir Köy Kooperatifi üreticileri, sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin katıldığı organizasyonda Hatay projesini sunduk.

Projeye ilk dönem katılan üreticiler bir yandan yeni seneye ait ürünlerini agroekolojik yöntemlerle yetiştirirken diğer yandan da örgütlenme konusunda neler yapabileceklerini, birlikte üretim, birlikte satış, organik sertifika gibi konuları kendi aralarında konuşmaya ve tartışmaya devam ediyorlar. Söz konusu üreticileri danışmanlık, üretimde ihtiyaç duyulan girdi, malzemeler ve pazarlama ile desteklemeye devam ediyoruz.

Projeye Ekim 2024 itibariyle katılan ikinci dönem üreticilerimize ise onarıcı ve sürdürülebilir üretim yöntem ve teknikleri konularında verdiğimiz eğitimlerimiz tamamlandı, danışmanlık desteklerimiz ise devam ediyor. Yetiştirdikleri ürünlerin ekim dönemine göre gübre, bitki besleme ve bitki koruma ürünü dağıtımları yaptık. Haziran 2025 dönemi itibariyle her iki dönemin üreticilerinin hasat edecekleri proje kapsamındaki ürünleri için pazarlama desteğinde bulunacağız. Ana projenin bitimi yaklaşırken, yeni pazarlama döneminde proje sonrası devam edebilecek sürdürülebilir tedarik modelleri oluşturmaya yönelik çalışmalar yapmaya devam edeceğiz.

İlk dönemin ve ikinci dönemin üreticilerinin düzenlediğimiz faaliyetlerde bir araya gelmeleri, paylaşımlarda bulunmaları ve çiftçilerin sürdürülebilir üretim modelini bir örgüt çatısı altında devam ettirebilmeleri için destek olmayı ve bir araya gelebilecekleri faaliyetler düzenlemeyi sürdüreceğiz.

3.Çeyrekte Gerçekleşen Faaliyetler

İlk Dönem Üreticilerinin Narenciye Ürünlerine Yönelik Pazarlama Destekleri

İkinci çeyrek raporunun paylaşılmasının ardından; proje kapsamındaki narenciye ürünlerinden mandalina, portakal ve limonun pazarlama faaliyetlerine devam ettik. Agroekolojik uygulamalarla sağlıklı üretim yapan ve pestisit analizleriyle denetlenen üreticilerimizin yetiştirdiği narenciye ürünlerinin geri kalanları 2025 Ocak-Mart döneminde yürüttüğümüz pazarlama faaliyetleri sayesinde tamamiyle tükendi.

Narenciye ürünleri için geçtiğimiz sezon satışı gerçekleşen ürün miktarları şöyle oldu:

Mandalina: 16,5 ton mandalina perakende şekilde, 13,5 ton mandalina ise toptan şekilde satıldı. Toptan şekilde alım yapan firmalar Anadolu Etap ve Koç Holding oldu.

Portakal: 5,5 ton portakal perakende şekilde, 15 ton portakal toptan şekilde satıldı. Toptan şekilde alım yapan firma Anadolu Etap oldu.

Limon: 2 ton limon perakende şekilde, 30 ton limon toptan şekilde satıldı. Toptan şekilde alım yapan firmalar BİM ve Koç Holding oldu.

**Satışı gerçekleşen tüm narenciye ürünlerinin pestisit analizlerinden kalıntısız sonucu alınmıştır. Yaş ürünlerin pestisit analizi Exxenlab Test Hizmetleri A.Ş. aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.*

Narenciye Ürünlerinin Konteyner Kente Bağışlanması

Depremin üzerinden 2 yıl geçmesine rağmen, Hatay’da sağlıklı gıdaya erişimde problem yaşayan hala çok fazla konteyner kent sakini bulunuyor.

Proje katılımcısı çiftçilerimizin yetiştirdiği sağlıklı mandalina ve limonların bir kısmı, Koç Holding’in bağışı sayesinde depremzedelere ulaştı. Agroekolojik üretime geçen proje katılımcısı üreticilerimizden alınan 6 ton mandalina ve limon, Antakya’daki “Umut Kent” sakinlerine teslim edildi.

Bu dayanışma ile, hem doğaya ve insan sağlığına zarar vermeyen yöntemlerle ürün yetiştiren çiftçilerin ekonomik refahına hem de konteyner kentlerde yaşayan depremzede vatandaşların sağlıklı gıdaya ulaşmasına katkı sunan bir dayanışma örneği oluştu.

Çiftçilerin Girdi Maliyetleri ve Kazançları

2024 sezonu boyunca pazarlamada destek olduğumuz 8 üreticiye, 2025 Ocak ayında girdi maliyetlerini ve kazançlarını proje öncesiyle kıyaslayabilmelerine yönelik bir anket uyguladık. Bu ankette proje kapsamındaki ürünler için, projeye katılmadan önceki (2023 yılı) ve proje dönemindeki (2024 yılı) girdi maliyetlerini, satışından elde ettikleri kazançlarını ve ürünlerini nerelere sattıklarını sorduk.

- Proje kapsamında dağıtımını gerçekleştirdiğimiz girdiler sayesinde üreticilerin 2024 yılı girdi maliyetlerinin azaldığını ve bu sayede tasarrufta bulunabildikleri sonuçlarını aldık.
- Ankette; proje kapsamındaki ürünlerin satışından elde ettikleri kazancın proje öncesinde ne kadar olduğunu sorduk. Buna ilaveten, söz konusu ürünler Buğday Derneği tarafından pazarlanmasaydı kendi bulabilecekleri satış kanallarından elde edebilecekleri tahmini kazancı sorduk. 2023 ve 2024 yılları arasında enflasyon etkisi, iklim krizine bağlı verim farklılığı gibi değişkenler olduğundan, çiftçilerin kazançlarını proje öncesi ile doğrudan karşılaştırmak sağlıklı bir sonuç vermeyeceğinden, 2024'te proje kapsamındaki satış kanallarından elde edilen kazanç ve 2024'te projede değerlendirilmeseydi diğer kanallardan elde edilebilecek tahmini kazanç üzerinden karşılaştırmak projenin pazarlama etkisini ölçmemizde daha sağlıklı oldu. Bu karşılaştırma ile çiftçilerin özellikle narenciye ürünlerinden elde ettikleri kazancın 2 veya 3 katı olduğu sonucunu aldık.
- İşlenerek pazarlanan ürünlerde ise (domates-biber, karakılçık buğdayı ve tıbbi&aromatik bitkiler) proje kapsamında satılan ürünlerin kazançları kendi bulabilecekleri pazarlama kanallarına oranla %50 civarı daha fazla olduğu sonucunu aldık.
- Projenin pazarlama faaliyetlerinin sağladığı önemli desteklerden bir diğeri de, çiftçiye tüccar veya sebze/meyve hali yerine alternatif pazarlama kanallarıyla buluşturmak oldu. Bu sayede, çiftçiler ürünlerini tüccarların belirlediği fiyattan ziyade kendi maliyetlerini ve kâr oranlarını göz önünde bulundurarak kendi belirledikleri fiyattan satabildi.

Eğitim ve Toplantı Faaliyetleri

A. Eğitimler

Ocak-Mayıs 2025 döneminde, Hatay'ın Samandağ ve Antakya ilçelerinde;

- Nar ve Narenciye Yetiştiricilik,
- Şaban Burhan ile Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Buluşması (domates-biber),
- Örgütlenme,
- Tarım Finansmanı,
- Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Yetiştiriciliği,
- Feridun İnanlı ile Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Buluşması (zeytin),
- Mine Pakkaner ile Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Buluşması,
- Gıda İşleme ve Dijital Pazarlama eğitimlerini gerçekleştirdik .

1. Nar ve Narenciye Yetiştiriciliği ve Bitki Koruma Uygulamaları Eğitimi:

Eğitim Tarihi: 7-8 Ocak 2025

Eğitmen: Doç. Dr. Lerzan Erkılıç (Biyolojik Tarım Danışmanı)

Eğitim İçeriği: Üreticilere söz konusu meyve türlerinin insan ve çevre sağlığına zarar vermeyen yöntemlerle yetiştiriciliği ve temel prensiplerini anlatan eğitimimiz Lerzan Erkılıç, nar ve narenciye yetiştiriciliğinde bahçe bakımı, toprak ve su yönetimi, gübreleme ve bitki koruma

uygulamaları konusunda bilgi verdi. Özellikle bitki koruma konusunda kültürel önlemler, biyoteknik ve biyolojik mücadele üzerinde durdu.

İki bölgede gerçekleştirdiğimiz nar ve narenciye yetiştiriciliği eğitimlerine toplam 33 çiftçi katıldı.

2. Örgütlenme Eğitimi:

Eğitim Tarihi: 23 Ocak 2025

Eğitmen: Av. İlkan Türküresin - (IPRA Tarımda Fikri Haklar Ajansı, Gıdanın Durumu Derneği kurucusu)

Eğitim İçeriği: Çiftçilere amaçlarına uygun örgütlenme çeşitlerinin neler olabileceğine yönelik bilgi vermek amacıyla düzenlenen bu eğitimde; eğitmenimiz İlkan Türküresin, işletme kavramları, örgütlenmenin neden gerekli olduğu, mevzuatta düzenlenen ve ekonomik amaç içeren örgütlenme tipleri hakkında genel bilgiler paylaştı. Projemizin gidişatı ve çiftçilerimizin örgütlenmeyle ilgili yaklaşımları hakkında eğitimden önce aktarımlarda bulunduğumuz İlkan Türküresin, proje kapsamındaki çiftçiler için en uygun örgütlenme çeşitlerinin adi ortaklık, kooperatif, sermaye ortaklıkları ve çiftçi tipi anonim ortaklıklar olduğunu belirleyerek eğitimde bu örgütlenme çeşitleri üzerinde durdu. Antakya'da gerçekleştirdiğimiz eğitime toplam 37 çiftçi katıldı.

Eğitim sonrası Buğday Derneği Genel Müdürü Batur Şehirlioğlu'nun da katılımıyla çiftçilerin örgütlenme üzerine niyetlerinin ve fikirlerin paylaşıldığı bir toplantı yapıldı.

3. Tarım Finansmanı Eğitimi:

Eğitim Tarihi: 3 Şubat 2025

Eğitmen: İpek Topuzoğlu (Ziraat Yüksek Mühendisi, Tarım Ekonomisi Derneği Başkanı)

Eğitim İçeriği: Eğitmenimiz İpek Topuzoğlu, finansal okuryazarlık ve finansmanda temel kavramlar tanımlarından başlayarak, tarımda finansman şekilleri üzerinde durdu. Çiftçileri kredi ve borçlanma konularında bilgilendiren İpek Topuzoğlu, bir çiftliğin nasıl finanse edilmesi gerektiğini örnekler üzerinden açıkladı. Aynı zamanda, sağlıklı bir finansman için örgütlenmenin gerekliliğinden ve tarımsal amaçlı kooperatiflerin finansman döngüsünden bahsetti.

Antakya'da gerçekleştirdiğimiz tarım finansmanı eğitimine toplam 30 çiftçi katıldı.

4. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Yetiştiriciliği Eğitimi:

Eğitim Tarihi: 12-13 Şubat 2025

Eğitmen: Dr. Hüseyin Akdemir (Ziraat Mühendisi, Tıbbi ve Aromatik Bitki Yetiştiricisi)

Eğitim İçeriği: Eğitmenimiz Hüseyin Akdemir, önemli Tıbbi- Aromatik bitkilerden Kekik, Adaçayı, Fesleğen ve Adaçayını tohum ekiminden hasadına varıncaya kadar olan süreci resim ve videolarla anlatarak, söz konusu bitkilerin agroekolojik koşullar altında üretim modelleri hakkında bilgi paylaşımı yaptı. Hüseyin Akdemir, söz konusu Tıbbi Aromatik Bitkilerin kurutma- harman ve pazar olanakları ile ekoturizmde kullanım olanakları üzerinde durdu.

İki bölgede gerçekleştirdiğimiz tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği eğitimlerine toplam 41 çiftçi katıldı.

5. Gıda İşleme ve Dijital Pazarlama Eğitimi

Eğitim Tarihi: 13 Mayıs 2025

Gıda İşleme Eğitmeni: Handan Güven (Ziraat Yüksek Mühendisi)

Gıda İşleme Eğitim İçeriği:

Eğitmenimiz Handan Güven; salça, nar ekşisi, reçel, salamura zeytin, kurutulmuş meyve ve nar çekirdeği yağının üretim süreçleri ve üretimde kullanılan ekipmanları ayrıntılı bir şekilde anlatarak gıda işleme süreçleriyle ilgili soruları cevaplandırdı, sağlıklı ve hijyenik ortamda gıda

işlemenin önemini vurguladı. Antakya'da düzenlediğimiz eğitime hem projeye dahil olan çiftçilerimiz hem de çiftçilerden ürün alımı yapıp işleme yapan kadın kooperatifleri ve işleme birimlerinin temsilcilerinden toplam 36 kişi katıldı.

Dijital Pazarlama Eğitmeni: Zeynep Gürcan & Hüseyin Soylu (Pazarama firmasından pazarlama ve satış uzmanları)

Dijital Pazarlama Eğitim İçeriği:

Eğitmenlerimizden Zeynep Gürcan dijital pazarlamanın neden önemli olduğu ve dijital pazarlama kavramları hakkında katılımcıları bilgilendirerek ardından Hüseyin Soylu, Pazarama websitesindeki satış olanaklarından ve platform kullanımı hakkında bilgiler paylaştı. Gıda işleme eğitiminin devamında gerçekleşen eğitime toplam 36 kişi katıldı.

B. Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Toplantıları

Amaç: Projeye dahil olan çiftçilerle, lider çiftçileri ve örnek arazileri ziyaret ederek çiftçiler arası tecrübelerin paylaşılması, örnek uygulamaların gösterilmesi, çiftçiler arası birlik bilincinin gelişmesi.

Şaban Burhan ile Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Buluşması

15 Ocak 2025, Antakya

Bursa Karacabey’de organik sebze, tahıl ve tıbbi&aromatik bitki üreticiliği yapan ve 19 yıldır %100 Ekolojik Pazarlar üreticisi Şaban Burhan, agroekolojik üretim ve ürün pazarlama ile ilgili deneyimlerini paylaşarak çiftçilerin sorularını cevaplandırdı.

2024 yılında da ilk dönem çiftçilerine deneyimlerini aktarmak üzere bölgeye gelen Şaban Burhan, bir yıl içinde çiftçilerin kat ettiği yoldan çok etkilendiğini belirtti. İkinci dönem çiftçilerinden Ceylan Kartal’ın arazisinde gerçekleşen buluşmaya toplam 36 çiftçi katıldı.

Feridun İnanlı ile Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Buluşması

18 Mart 2025, Altınözü

Ayvacık, Çanakkale’de organik zeytin yetiştiriciliği ve organik zeytinyağı üretimi yapan ve sahibi olduğu Priamos Zeytincilik markası ile %100 Ekolojik Pazarlar’ın kurulduğu günden bu yana katılımcı üreticisi olan Feridun İnanlı; proje katılımcısı çiftçilerimizle agroekolojik yöntemlerle zeytin yetiştiriciliğine dair deneyimlerini, zeytinyağı üretim süreçlerini ve zeytinde karşılaşılan hastalık ve zararlılarla doğa dostu yöntemlerle nasıl mücadele edileceğine yönelik tecrübelerini paylaştı.

Hatay’ın Altınözü ilçesinde organik sertifikalı zeytin yetiştiriciliği yapılan Kuleyzen Çiftliği’nde gerçekleştirdiğimiz buluşmada, çiftlik sahibi Eriş Çelikel de doğa dostu zeytin yetiştiriciliği uygulamalarını çiftçilerimizle paylaşarak zeytin tarlasını gezdirdi. Buluşmaya toplam 31 çiftçi katıldı.

Zeytin yetiştiriciliği proje kapsamında olmasa da, proje katılımcısı üreticilerinden gelen istek ve ihtiyaç doğrultusunda zeytin konusunda çiftçiden çiftçiye deneyim aktarımı buluşması sonradan eğitim/toplantı planlarımıza dahil edilmiştir.

Mine Pakkaner ile Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Buluşması

8 Nisan 2025, Yayladağı

Organik ve biyodinamik tarım alanlarında çalışmakta olan ve doğa dostu tarım uygulamalarıyla ilgili danışmanlıklar vermekte olan ziraat mühendisi ve üretici Mine Pakkaner; hastalık ve zararlılarla doğa dostu yöntemlerle mücadele eden, agroekolojik uygulamalarla tıbbi aromatik bitkiler, zeytincilik, narenciye yetiştiriciliğine kadar geniş kapsamdaki tecrübelerini proje katılımcısı çiftçilerimizle paylaştı. Aynı zamanda toprak iyileştirme ve kompost üretimi konularında uzman olan eşi Mehmet Pakkaner de buluşmamıza misafir olarak katılarak tecrübelerini paylaştı, çiftçilerin sorularını cevaplandırdı. Buluşmaya proje dışı gelen misafirlerle birlikte toplam 44 çiftçi katıldı.

Buluşmanın ertesi günü Mine & Mehmet Pakkaner ile birkaç lider çiftçinin arazisine ziyaretler düzenleyerek çiftçilerin uygulamalarını yerinde gözlemlediler, gerekli görülen yerlerde yönlendirmelerde bulunarak çiftçilerin sorularını cevaplandırdılar.

Toprak ve Kompost Analizleri

Proje çiftçilerimizden alınan toprak numunelerindeki faydalı mikroorganizma seviyesi toprak uzmanımız Murat Akhuy tarafından biyolojik analize tabi tutuldu. Mikroskopik analizle topraktaki canlıların varlığı ve ne miktarda oldukları incelendi.

Aynı topraklardan alınan diğer numuneler Nilüfer Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Analiz Laboratuvarı'na gönderildi ve bu laboratuvarda numunelerin kimyasal analizleri yapılarak, azot, kalsiyum, bor, mikro elementler(demir, bakır, çinko, mangan, Mn), Magnezyum, ph, Tuz, Kireç, organik madde, fosfor ve potasyum parametrelerine bakıldı.

Çiftçilerimiz toprak uzmanımızın yönlendirmeleriyle kendi kompostlarını üretmeye başladı. Bu kompostlardan alınan örneklerin mikroskopik incelemesi yapıp, farklı kompostlardan alınan örneklerin sonuçları doğrultusunda -üreticilerin kompost yapımında kullandıkları malzemelerin çözünmeleri baz alınarak- en iyi kompost versiyonunun yapılması planlanıyor.

Kompost uygulanmadan önce çiftçilerin arazilerinden alınan toprak numunelerinde mikroskop yardımıyla yapılan biyolojik ölçümlerde kayda değer toprak canlılığına rastlanmadı. Kimyasal analizinde organik madde seviyelerinde düşüklük, bazı alınabilir makro ve mikro elementlerde eksiklik veya uzlaşmazlık yaratacak ölçüde dengesizlik gözlemlendi.

Bu durumda önceliğimiz, toprak ekosisteminin onarılarak konvansiyonel tarımda kullanılan kimyasal gübre ve ilaçların verdiği hasarın bertaraf edilmesi. Sonuçlar doğrultusunda hazırladığımız onarım sürecinin nihai hedefi ise bitki ve ağaçların dış girdilere ihtiyaç duymadan tümüyle toprak ekosistemi tarafından beslenecek ve zararlılara karşı korunacak duruma gelmesi. Her yıl yapılacak kimyasal ve mikroskopik analizler, agroekolojik uygulamalarla çiftçilerin topraklarının ne oranda iyileştiğini karşılaştırmaya olanağı sunacak.

Bu doğrultuda toprak organik maddesinin minimum düzey olan %3'ün üzerine çekilmesi ve toprağa sağlık ve yapı kazandıracak faydalı mikroorganizmaların hem sayı hem de çeşitlilik olarak ideal düzeye getirilmesine yönelik önlemler için ilk adımlar atıldı ve sıcak ve soğuk kompostun yanı sıra jadam mikrobiyal sıvısı gibi temel toprak onarıcılarının yapımına ilişkin eğitimler verildi ve çiftçiler bu doğrultuda üretime başladı.

Buna paralel olarak farklı ürün gruplarına yönelik bitki/ağaç besleme ve koruma programları oluşturarak üreticilerin onarım süreci boyunca verim ve gelir kaybı yaşamalarının önüne geçmelerini hedefliyoruz. Bu programlarda yer alan farklı mikrobiyal ürünler, organik kökenli besinler, deniz yosunu türevleri, aminoasitler ve farklı organik asitlerce zenginleştirilmiş bileşikler sayesinde toprağı yormadan ve fakirleştirmeden tarımsal üretime verimli biçimde devam edilmesi sağlanıyor.

İlerleyen süreçte üreticilerin bu ürünlerin bir çoğunu kendileri üretecek seviyeye gelmeleri sürdürülebilir agroekolojik dönüşüm için elzem gördüğümüz hedeflerimiz arasında.

Gübre ve Organik Preparat Destekleri

2025 Ocak-Mayıs döneminde 1.ve 2. dönem çiftçilerimizin arazilerinde yapılan toprak analizleri sonucunda toprak uzmanımız tarafından her ürün grubu için toprağın ve bitkinin ihtiyacı olacak faydalı bakteriler, mantarlar, amino asitler, organik asitler, iz elementler, makro elementler ve ikincil metabolitler için ayrı ayrı toprak ve bitki besleme programları hazırlandı ve bu doğrultuda;

- 18 karakılçık buğdayı yetiştiricisine Blue-n, Mc Extra, Afec Mangan, Megafol ve Rindamin;
- 12 birinci dönem tıbbi ve aromatik bitkiler yetiştiricisine Trichosym Bio , Kendal Root, Mycoup, Blue-n, Rem Organik ve Ferbanat;
- 13 ikinci dönem tıbbi ve aromatik bitkiler yetiştiricisine Organomineral, Trichosym Bio, Mycoup, Blu-e n, Rem Organik ve Ferbanat;
- 21 birinci dönem domates-biber yetiştiricisine Mycoup, Rem Organik, Blue-n, Mc extra, Ferbanat ve Actiwave;
- 16 ikinci dönem domates-biber yetiştiricisine Organomineral, Mycoup, Rem Organik, Blue-n ve Mc Extra ve Ferbanat;
- 25 birinci dönem nar ve narenciye üreticisine Ferbanat, Rem Organik, Blue-n ve Actiwave;

- 19 ikinci dönem nar ve narenciye üreticisine Organomineral, Ferbanat, Rem Organik ve Blue-n;
- 44 nar ve narenciye üreticisine akdeniz meyve sineğiyle mücadele ve ürünlerinin güneş yanıklarından korumasını sağlamak için mücadele ve koruma ürünü olan Nano Calne;
- 37 domates biber üreticisine tuta ve diğer zararlı böceklerle mücadele için Ernesto ve Delphin adlı preparatların dağıtımını gerçekleştirdik.

Bu uygulamalarla ana hedefimiz bu preparatlar sayesinde bitkinin fotosentez seviyesini yükseltip köklere giden salgı miktarını artırmak, bunun sonucunda da organik madde seviyesini ve faydalı mikroorganizma nüfusunu artırmaktır.

Preparat dağıtımlarımızla birlikte, dağıtımını gerçekleştirdiğimiz gübre ve preparatların kullanım dozlarını, uygulama zaman ve yöntemlerini içeren ayrıntılı “rehber tablolar” paylaştık.

24 Ocak'ta ise, dağıtımını gerçekleştirdiğimiz organik preparat ve gübrelerin alımını yaptığımız Orbis Kale Tarım adlı firma yetkilileri gönüllü olarak Hatay'a gelerek çiftçilerimizle düzenlediğimiz toplantıya katıldı. Toplantıda firma yetkilileri, her bir ürün grubu için tüm girdilerin uygulama talimatları hakkında eğitim verdi, çiftçilerin konuyla ilgili sorularını cevaplandırdı.

Organik Sertifikasyon Süreci

Eylül 2024'te proje katılımcısı çiftçilerimizle örgütlenme konusu için yaptığımız ilk toplantının çıktılarından biri de, bazı çiftçilerin organik sertifikaya başvuru taleplerinin olmasıydı. Bunun üzerine Ekotar, Orser ve CTR adlı kontrol sertifikasyon firmalarından organik sertifika almak isteyen çiftçilerimizin bilgileri doğrultusunda bütçe teklifleri aldık.

24 Şubat 2025'te, ORSER isimli kontrol sertifikasyon firmasından gönüllü bir uzman, organik sertifikaya başvurmak isteyen çiftçilerimizle çevrimiçi bir toplantıda bir araya gelerek sertifikasyon süreci ile ilgili bilgilendirmede bulundu. Toplantıda organik sertifika sürecine başlamadan önce sağlanması gereken kriterler ve sertifikasyon süresince yerine getirilmesi gereken yükümlülükler üzerinde durarak çiftçilerimizin sorularını cevaplandırdı.

Kontrol sertifikasyon firmalarından gelen bütçe teklifleri sonrasında çiftçilerin büyük çoğunluğu bu maliyetleri karşılayamayacağını dolayısıyla organik sertifika almak istemediğini belirtti. Eş zamanlı olarak, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı İyi Tarım Uygulamaları ve Organik Tarım Daire Başkanı ile yapılan görüşmede Hatay projemizden ve çiftçilerimizin organik sertifika talebinden bahsettik. Söz konusu görüşmede daire başkanının; Hataylı proje katılımcısı çiftçilerin organik sertifika sürecinin Hatay İl Tarım Müdürlüğü ile projelendirilebileceği ve projelendirildiği takdirde bakanlığın desteğinin alınabileceği yönlendirmesi üzerine Hatay İl Tarım Müdürlüğü İyi Tarım ve Organik Tarım bölümü yetkilileri ile görüşmeleri başlattık. Hatay İl Tarım Müdürlüğü yetkililerini organik tarım danışmanımızla yaptığımız saha ziyaretlerine de davet ettik.

Daire başkanının bahsettiği kapsamda projelendirme için, Hatay İl Tarım Müdürlüğü yetkililerinin bakanlık ile temasları ve kendi iç değerlendirmeleri sonucunda proje bütçesinin %50'sinin bakanlık tarafından, %50'sinin de çiftçiler tarafından karşılanması suretiyle hazırlanabileceği bilgisini iletiler. Ek olarak, Hatay İl Tarım Müdürlüğü İyi Tarım ve Organik Tarım bölümü yetkilisinin bakanlık ile yürütülen uzun dönemli projelerde, proje esnasında bütçe kesintisinin yaşanabileceği riskini ve önceki projelerinde bu durumla karşılaştıkları bilgisini paylaştı.

Yaptığımız değerlendirme sonucunda; bakanlığın bütçenin en fazla %50'sini karşılayabileceği bilgisi ve Hatay İl Tarım Müdürlüğü iyi tarım ve organik tarım yetkilisinin bütçe kesintisi olabileceği riskini bildirmesi ve çiftçiye mağdur edebileceğimiz ihtimaline yönelik projelendiremeyi tavsiye etmemesi üzerine projelendirmeden vazgeçilerek organik tarım sertifika konusu çiftçilerin bireysel tercihlerine bırakıldı.

Üretim Alanlarının Denetimi ve İzlenmesi

2025 Mayıs ayının başında, projenin 2. dönem çiftçilerinin şu ana kadarki uygulamalarını izleme, yerinde gözlemlleme ve yönlendirme amaçlarıyla danışmanımız, ziraat mühendisi ve organik tarım danışmanı Nurhayat Bayturan ile karakılçık buğdayı, domates-biber ve narenciye yetiştiricilerinin arazilerine ziyaretler düzenledik.

Yaptığımız bu ziyaretlerle danışmanımız, hem ikinci dönem üreticilerinin üretimlerini gözlemledi hem de çiftçilerin ihtiyaç duyduğu konularla ilgili yönlendirmelerde bulundu, tarlada hastalık-zararlılar varsa yapılması gerekenlerle ilgili çözüm önerilerinde bulunarak çiftçilerin üretimleriyle ilgili sorularını cevaplandırdı.

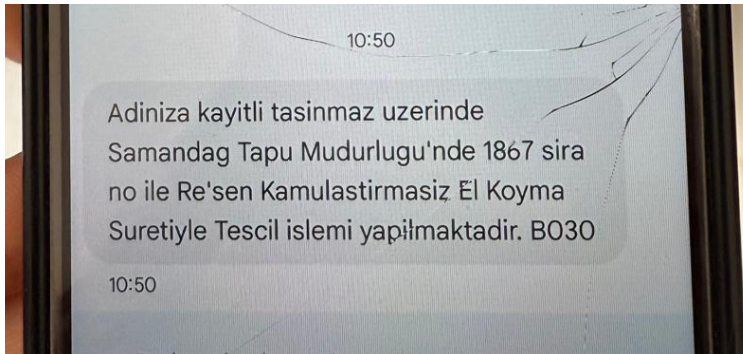
Ek olarak, organik tarım uzmanı olan Nurhayat Bayturan organik sertifikasyon sürecini de göz önünde bulundurarak arazilerle ilgili değerlendirmelerde bulundu, sertifikaya başvurmak isteyen üreticilerin almaları gereken aksiyonlarla ilgili bilgilendirmede bulundu.

Hatay'da Tarım Alanlarında Yapılaşma

Hatay'da depremin yıkıcı etkilerinin ardından yaralarını sarmaya çalışan çiftçiler, bir yandan da tarım arazilerinin yapılaşmaya açılmasıyla üretimi terk etme ve gelirlerinden olma tehdidiyle karşı karşıya. Depremzede çiftçilerin zeytinlikleri, narenciye bahçeleri gibi üretim alanlarına TOKİ konutlarının yapımı için "Re'sen kamulaştırmasız el koyma" kararı ile el konuluyor.

Projemize katılarak agroekolojik üretime başlayan 4 çiftçimizin topraklarına da bu karar ile el konuldu. Topraklarında henüz mahsülleri varken iş makineleri tarafından mahsülleri sökülen proje katılımcısı çiftçilerimiz ne mahsüllerini ne de mahsüllerinin maddi karşılığını alabildi.

Hatay'da bu risk hâlâ çiftçiler ve arazi sahipleri için devam ederken, çiftçiler topraklarına sahip çıkmak için seslerini duyurmaya çalışıyor. Hem yaşama tutunma çabalarına zarar veren hem de gıda güvenliğini tehlikeye sokan bu uygulamaların son bulmasını istiyorlar.

Uluslararası Travma Önleme ve Rehabilitasyon Merkezi (UTÖMER)'nden Psikososyal Destek Alınması

Dünya İnsani Dayanışma Derneği (World Human Relief | WHR)'nin, 6 Şubat depremlerinden etkilenenler için travma odaklı psikolojik destek verme amacıyla Hatay'da açmış olduğu travma merkezinde (UTÖMER) çalışan psikologlarla 2024 sonbahar döneminde temaslarımızı başlatmıştık. UTÖMER psikologlarının, proje katılımcısı üreticilerimizle gönüllü olarak bir araya gelerek stres ve kaygı yönetimi konusunda grup terapileri düzenleyebileceğimizi iletmeleri üzerine 2025 Ocak döneminde katılım sağlamak isteyen 10-15 civarı çiftçi ile grup terapilerine başladık.

Çiftçilerimiz ve psikologlarla 18 Ocak-22 Mart 2025 döneminde toplam 6 grup seansı yapıldı. Seanslar sonrası UTÖMER psikologlarının değerlendirmeleri şöyle oldu;

"6 Şubat depremleri sonrasında afet bölgesinde yaşanan travmatik deneyimler, bireylerin ve toplumun psikolojik sağlığında derin izler bırakmıştır. Bu tür büyük ölçekli afetler yalnızca fiziksel yıkıma değil; aynı zamanda belirsizlik, kayıp, korku ve çaresizlik gibi yoğun duygulara da neden olmaktadır. Bu bağlamda yürütülen grup çalışmasında, katılımcıların çoğunda travma sonrası belirtiler, kronik stres, uyku ve dikkat sorunları, suçluluk, umutsuzluk ve iletişimde geri çekilme gibi tepkiler gözlemlenmiştir.

Buğday Derneği ile işbirliği içinde, söz konusu belirtileri azaltmaya yönelik olarak altı haftalık bir çalışma programı yürütülmüştür. Bu süreçte grup üyeleriyle psikoeğitim temelli oturumlar gerçekleştirilmiş; stres, duygular, bedensel tepkiler, başa çıkma yöntemleri, travma, anksiyete, depresyon, yas, gevşeme egzersizleri, travma sonrası büyüme ve güncel toplumsal-travmatik olaylar gibi birçok konu ele alınmıştır.

Her oturumda, özellikle deprem sürecinde ve sonrasında yaşanan deneyimlerin paylaşılabileceği güvenli bir alan oluşturulmuştur. Bu paylaşım ortamı, grup üyeleri arasında güçlü bir bağ kurulmasına katkı sağlamıştır. Psicoeğitim içerikleri, uygulanan egzersizler ve grup içi paylaşımlar hem katılımcılar hem de süreci yürüten terapistler tarafından gözlemlenebilir bir iyileşme sürecini desteklemiştir.

Aynı zamanda çalışmalar sırasında katılımcılar, bizlere yaşanan travmalara rağmen bireylerin dayanıklılık kapasitesinin, paylaşım ortamları, duygusal farkındalık ve doğru destek mekanizmaları ile nasıl yeniden inşa edilebileceğine dair önemli ipuçları da sunmuştur. Grupta zamanla gelişen güven duygusu, ortak acının paylaşılması ve duyguları ifade edebilme süreci, katılımcıların iyileşme yönündeki adımlarına anlamlı katkılar sağlamıştır.

Katılımcılar, oturumlar sonrasında duygularını adlandırmada daha yetkin hâle geldiklerini, zorlayıcı duygularla baş etme becerilerinin geliştiğini ve uyguladıkları egzersizlerin stres seviyelerini azalttığını ifade etmişlerdir. Ayrıca bu süreçte, kendilerine bakım vermeye başladıklarını ve bu yönelimle yaşamlarına farklı bir bakış açısı kazandırdıklarını belirtmişlerdir. Grup terapisi deneyimi, bazı katılımcılar için bireysel destek ihtiyacını fark etmelerine ve bireysel terapi yolculuklarına başlamalarına da vesile olmuştur.

Grup üyelerinin tamamı çiftçilikle uğraşmaktadır. Bu mesleğin doğası gereği sürekli başkalarına bakım verme sorumluluğu taşıyan bireylerde, kendine bakım pratiklerinin ihmal edildiği gözlemlenmiştir. Bu çalışma süreci, katılımcıların bireysel varlıklarını yeniden fark etmelerine, yaptıkları işin zorluğunu ve değerini yeniden takdir etmelerine, en önemlisi de kendileriyle gurur duymalarına olanak tanımıştır.

Odağı tarımsal üretim olan bir projenin aslında katılımcı bireylere sadece aynı şeyleri yaşayan bireylerle bir araya gelme fırsatı sunarak bile sosyal destek anlamında çok büyük faydalar sağladığı görülmüştür. Proje kapsamında, katılımcıların dikkatlerini deprem dışında başka bir konuya yönlendirilmeleri, bir aradalık duygusunu yeniden inşa etmeleri ve kendilerini yalnız hissetmemeleri yönünde anlamlı kazanımlar sağlanmıştır.”

Katılımcı çiftçiler, projenin onlara olan faydalarını şu cümlelerle ifade etti:

“Proje, deprem sonrasında odağımızı yeniden toprağa çevirebilmemize vesile oldu.”

“Deprem sonrası travma ortamında, proje sayesinde toprakla uğraşmak iyileşme sürecimizi hızlandırdı, eğitimlere geldiğimizde dertlerimizi unuttuk.”

“Proje sayesinde diğer çiftçilerle bir araya gelmek ve sadece bu bir araya gelme hali bile deprem sonrası iyileşme yolculuğumuza katkıda bulundu.”

İLETİŞİM FAALİYETLERİ

Proje faaliyetlerimizle ilgili yaptığımız sosyal medya paylaşımları, basın bültenleri ve proje web sitemizde paylaştığımız haberler projemizin bilinirliğinin artmasında etkili olmaya devam ediyor.

2025 Ocak-Mayıs arası dönemde sosyal medya paylaşımlarımızda; en büyük etkiyi 190.472 erişim ile portakal alımına dair destek çağrılarımız oldu. Akabinde 131.415 erişim ile ikinci en büyük etkiyi uyandıran paylaşımımız ise depremin yıldönümü olan 6 Şubat'ta yayınladığımız tarım alanlarının yapılaşmaya açılması konusuna yönelik proje çiftçilerimizle yaptığımız kısa video röportajlar oldu.

Pazarlama desteği çağrılarımız, projeye ilgili haberlerimiz haricinde proje faaliyetlerimize yönelik yaptığımız çekimleri de yayınlayarak iletişim faaliyetlerimize devam ediyoruz. Çiftçiden Çiftçiye Deneyim Aktarımı Toplantılarımıza ait reels videosu 18.184 erişim sayısına ulaşırken, Şemsettin Topaloğlu adlı üreticimizin projenin ona katkısını anlattığı reels videosu 19.389 erişim sayısına ulaştı.

Mayıs ayında NTV'nin bizimle iletişime geçmesi üzerine proje katılımcısı lider çiftçimiz ve

proje koordinatörümüz ile bir röportaj verdik. NTV Haber'de birkaç kez yayınlanan röportajda, çiftçimiz Gökmen Ekiz projeye birlikte agroekolojik üretime nasıl geçtiğini ve projenin ona sağladığı katkıları anlattı.

Sosyal medya ve basında çıkan haberlerimiz haricinde

www.hatayicinbirlikte.org websitemiz üzerinden proje faaliyetleri ile ilgili bilgilendirici haberler, üretici ve proje videoları, pazarlama desteği için ürün bilgilendirmeleri ve satış kanallarına yönelik yönlendirmelerimize devam ediyoruz.

Devam Eden ve Yapılacak Faaliyetler

- 2024-2025 dönemine ait eğitim ve toplantı faaliyetlerimiz tamamlanırken, narenciye konusunda çiftçiden çiftçiye deneyim aktarımı toplantısı için Hatay'da organik narenciye üreticisi Ahmet Okan'dan haber bekliyoruz.
- Projeye dahil olan çiftçilere, tohumdan hasada karşılaştıkları sorunlarla ilgili doğa dostu çözümler için danışmanlık vermeyi sürdürüyoruz.
- Agroekolojik uygulamalara geçen çiftçilerin yaş ürünlerine hasat dönemleri geldikçe pestisit analizi uygulamaya devam edeceğiz.
- Proje kapsamındaki ürünlerin hasat sezonu yaklaşırken, çiftçilerin taze ürünlerinin ve işleme birimleri tarafından işlenecek katma değerli ürünlerinin pazarlanması için işleme birimi-çiftçi eşleştirmelerini gerçekleştirecek, hem taze hem işlenmiş ürünler için toptan ve perakende alım yapabilecek firmalar ve pazarlama kanallarıyla sipariş süreçlerini hayata geçireceğiz.
- Haziran ayının başında yeni sezonun ilk hasadı karakılçık buğdayı ile olacak, hasadın ardından karakılçık buğdayı yetiştiricilerine pazarlama desteklerinde bulunacağız. Karakılçık buğdayında 2025 döneminde kuraklık nedeniyle pek çok çiftçi verim kaybına uğrarken, daha önce Amik Ovası'nda konvansiyonel şekilde büyük ölçekte endüstriyel buğday yetiştiren Erdeşir İkizoğlu adlı üreticimiz danışmanlarımızın önerisiyle sadece bir kez sulama yaparak karakılçık buğdayında beklediği gelişimi ve verimi elde etti. Memnuniyetini dile getiren Erdeşir İkizoğlu, bu seneki karakılçık üretiminin tüm Amik Ovası'nın dikkatini çektiğini belirtti.
- Projenin ikinci döneminin işlenmiş ürünlerine yönelik pestisit, ph, brix ve mikrobiyolojik kriterlerine yönelik analizler yapacağız. İşleme süreçleriyle ilgili kadın kooperatifi ve işleme birimlerini denetlemeye ve iyileştirilmesi gereken noktalarla ilgili destek olmaya devam edeceğiz.
- 2025'in pazarlama sezonunun sonunda çiftçilerin önceki senelere göre maliyet ve kazançlarına yönelik ikinci kez bir karşılaştırma yapacağız.
- 2025'in pazarlama sezonu için 2024'e göre daha yoğun bir iletişim desteğinde bulunacağız. Ek olarak, 2025'in ikinci yarısı ve 2026 yılı için bir pazarlama elemanı arayışındayız.

- Proje sonunda ikinci kez etki ölçme ve değerlendirme yapacağız.
- Hatay'da agroekolojik üretim yöntemleriyle ilgili eğitimleri tamamlayıp bu yöntemlere geçen çiftçilere, sürdürülebilir tarımsal üretim modelini bir birlik çatısı altında devam ettirebilmeleri için örgütlenmelerine destek olacağız.
- Her iki dönem çiftçilerinden agroekolojik uygulamalara geçenlere proje bitiminde ikinci kez biyolojik ve kimyasal toprak analizleri yapacağız.
- Çiftçiler kompost yaptıkça toprak uzmanımız Murat Akhuy mikroskop ile canlılık analizi yapmaya devam edecek.
- Projenin devam eden faaliyetlerine yönelik prodüksiyon ekibiyle video çekimlerine devam edeceğiz.
- Bağımsız bir denetim firması tarafından projenin her iki yılını da kapsayan mali denetim gerçekleştireceğiz.
- Buğday Derneği yönetim kurulu, projenin 2026 ve 2027 yıllarında da devam etmesi gerektiğine yönelik değerlendirmede bulunarak söz konusu yıllar için kaynak arayışına başladı.